

Hoop voor wereldvis

Ondergang en terugkeer
van de blauwvintonijn

TEKST

Gert-Jan Buijs

ILLUSTRATIES

Guido Montaldo, Sean Pavone,
Lex Snoeijs, Luca Santilli en Zaferkizilkaya

De blauwvintonijn - sushivis bij uitstek - was bijna uitgestorven.

“Maar hij is terug. Ook in de Noordzee”, constateert Steven Adolf, journalist én onderzoeker bij Wageningen University. Dat is het goede nieuws. Maar er wordt ook alweer gretig op al die bluefins geloerd.

Dankzij een verantwoord visserijbeheer gaat het met de populatie blauwvintonijn bergopwaarts. Het herstel is echter kwetsbaar.

Onderzoeker Steven Adolf vreest dat er straks weer te enthousiast naar de netten wordt gegrepen.

Er is geen vis die de mensheid al zo lang bezighoudt als de blauwvintonijn (*Thunnus thynnus*). “De blauwvin stond al op het menu bij de Neanderthalers. In grotten bij Gibraltar zijn bij resten van kampvuren wervels van blauwvintonijnen gevonden”, weet Steven Adolf. Hij is onder meer auteur van een aantal boeken over Spanje en Marokko en van ‘Reuzentonijn, opkomst en ondergang van een wereldvis’. Dit jaar verschijnt een tweede boek over tonijnen. Adolf werd bij toeval een tonijnexpert. “Ik ben er in verzeild geraakt vanuit mijn economische invalshoek. Ik kwam met tonijnen in Spanje in aanraking in de jaren negentig toen ik de almadraba zag. Dat heeft me nooit meer losgelaten.”

Bij de almadraba worden verticale netten in zee geplaatst, met name in de tijd dat de blauwvintonijn via Gibraltar de Middellandse Zee intrekt om te paaien. De tonijnen worden zo in een afsluitbare kooi geleid. Door de inhoud van deze ‘kamer des doods’ met een verticaal net naar boven te trekken, wordt de school tonijn aan de oppervlakte gebracht. Met pikhaken worden de enorme vissen uiteindelijk aan boord van kleine vissersboten getrokken. Dat was tot voor kort een wreed spektakel, waarbij de zee rood kleurde van het bloed. De laatste jaren gaat het er wat minder wild aan toe; de tonijnen worden per stuk afgeschoten door duikers met harpoengeweren. Dat is vriendelijker voor de vis en beter voor de kwaliteit van het visvlees.

Vis met een historie

Adolf ontdekte dat er al millennia lang hele economieën, beschavingen en dynastieën leefden van de blauwvintonijn. “Het is de eerste vis in de wereldgeschiedenis die op grootschalige, industriële manier werd bevestigd. Tonijn werd ook bewerkt en gefermenteerd. Daar lag de kiem van de conservenindustrie.”

De Neanderthalers haakten echter nog geen intelligente netstructuren in elkaar. “Het blijkt dat de eerste mensen profiteerden van het werk van jagende orka’s”, zegt Adolf. “Blauwvintonijnen zijn een geliefde prooi van de orka. Ze sluiten de tonijnen in en daarbij schieten de vissen soms in blinde paniek het strand op. Tot in de jaren zeventig kon het gebeuren dat je aan de Straat van Gibraltar lag te zonnen en dat er plotseling een tonijn het strand op schoot. In de oertijd waren die scholen blauwvintonijn veel groter. De Neanderthalers wisten kennelijk wanneer deze vissoort op paaitrek was. Die stonden gewoon te wachten totdat de orka’s de blauwvinnen het strand op dreven. Dan was het een kwestie van de vis binnenslepen en buitmaken.”

Orka als graadmeter

En nu, tienduizenden jaren later, zijn orka’s nog steeds een soort graadmeter voor deze tonijnsoort. Steven Adolf heeft het geluk dat hij met zijn eigen ogen kan zien hoe de tonijnpopulatie een stijgende lijn heeft ingezet. Hij woont in het Zuid-Spaanse Barbate, niet ver van de Straat van Gibraltar. ▶

Het vlees van de blauwvintonijn levert de beste sushi.

Van de Atlantische blauwvinnen is bekend dat het westelijke deel van de populatie paait in de Golf van Mexico terwijl het oostelijke deel de Middellandse Zee opzoekt. Al die 'oostelijke' tonijnen moeten dus door de smalle Straat van Gibraltar en precies daar laten zich steeds grotere groepen orka's zien. "Vooral aan de Atlantische kant", zegt Adolf.

De ironie wil dat de orka op zijn beurt profiteert van de menselijke inspanningen in plaats van andersom. "Orka's

houden de sloepen van lijnvisserij in de gaten. Krijgen die een blauwvintonijn aan de lijn dan ontstaat er hectiek. Dat krijgen de orka's in de gaten en dan jatten ze die tonijn van de haak. Toen het bij ons gebeurde ging er op de boot een applausje op. Het zal duidelijk zijn dat de visser minder blij was." Het zien van jagende orka's is niet het enige signaal dat de tonijnstand zich aan het herstellen is. Adolf beroept zich dan ook op meer waarnemingen. Als promovendus aan de Universiteit van Wageningen bestudeert

hij de internationale tonijnmarkt. "En je ziet daar meer tekenen dat het beter gaat met de bluefin. De laatste jaren zie je dat de toegewezen quota in een paar weken worden vol gevist." Er is zo veel tonijn dat Adolf durft te stellen dat het momenteel goed gaat met de populatie.

Effectieve maatregelen

Hoe dat komt? Adolf is er van overtuigd dat de maatregelen tegen overbevissing van de blauwvintonijn effect hebben gesorteerd, vooral door de managementorganisatie ICCAT, die de tonijn in de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee beheert. "Er waren al quota ingesteld. Daar wordt nu veel beter de hand aan gehouden. Er is meer controle in de havens maar ook op volle zee. Dat geldt ook voor de illegale visserij. Daarnaast is er ook nog het wettelijke minimumgewicht van 30 kilo. Dat voorkomt dat de vis voor de geslachtsrijpe leeftijd wordt weggevangen.

De verbetering van de bestanden is dus een teken dat bij een verantwoord visserijbeheer de hoeveelheid vis zich kan herstellen. Dat dit zelfs bij een moeilijk te sturen vis als blauwvintonijn kan gebeuren is een hoopvol teken voor de visbestanden in het algemeen."

Tien jaar geleden waren de mondiale prognoses overigens nog deplorabel. "De blauwvintonijn balanceerde op de rand van de biologische afgrond. In 2009 voorspelden alle grafieken een vrije val van de bestanden. Het leek erop dat we in

De grootste tonijnsoort

Van alle tonijnsoorten is de blauwvintonijn de grootste. Hij kan tot ruim vier meter lang worden bij een gewicht van meer dan 600 kilo. Hij komt vooral voor in de noordelijke helft van de Atlantische Oceaan en aanverwante zeegebieden, met de subtropische wateren voor de West-Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse kust als zuidgrens en IJsland en Groenland als uiterste noordgrens van het verspreidingsgebied. Deze tonijnsoort heeft een voorkeur voor relatief vrij koud water. Dat komt doordat hij tot op zekere hoogte warmbloedig is. Vrijwel alle 'gewone' vissen staan de warmte die de spieren opwekken meteen via de kieuwen weer af aan het omringende water. Maar de bluefin heeft een aangepaste bloedsomloop ontwikkeld waardoor de vis zijn zelfgeproduceerde warmte in de kern van het lichaam kan behouden. Hij heeft dus een veel hogere temperatuur dan het water waarin hij zwemt. Dit verschijnsel is ook bekend van andere tonijnsoorten en sommige haaien. Binnen het tonijnslacht *Thunnus* is de blauwvin de soort die het meest warmbloedig is.

De blauwvintonijn is daardoor in staat om specifiek zijn hersenen en ogen van warm bloed te voorzien. Daarmee is

deze soort duidelijk in het voordeel als jager op grote diepte, waar het water veel kouder is en dus ook in de kille, maar voedselrijke wateren van de zuidelijke en noordelijke Atlantische Oceaan.

Dankzij die warmbloedigheid kan de vis heel snel zwemmen als het nodig is - ruim 70 kilometer per uur - en ook enorme afstanden afleggen. Het staat vast dat ze binnen enkele maanden de hele Atlantische Oceaan tussen Europa en de Verenigde Staten kunnen overzwemmen.

Zijn warmbloedigheid is behalve een sterkte echter ook een zwakte. Omdat de stofwisseling op een veel hogere temperatuur plaatsvindt vraagt dit proces ook veel meer zuurstof. Daarvoor heeft de blauwvin tonijn een arsenaal aan zuurstof-opnemende cellen in de kieuwen dat veel groter is dan bij andere vissoorten. Nadeel is alleen dat hij net als sommige haaien móét blijven zwemmen om de zuurstofaanvoer op peil te houden. Lukt dat even niet, dan stikt het dier vrijwel meteen. En net als bij merkprogramma's van bijvoorbeeld de witte haai (*Carcharodon carcharias*) moeten de biologen die blauwvinnen willen taggen voortdurend vers water door de kieuwen spoelen om de vis überhaupt in leven te houden. De blauwvinnen paaien in de Middellandse Zee of in de Golf van Mexico.

2012 geen tonijnen meer zouden hebben." De oorzaken lagen ten dele ook in het sterk mondiale, grenzeloze karakter van de visserij en handel in de blauwvintonijn. Om de Japanse sushimarkt te bedienen waren al eerder de voorraden in de Stille Oceaan weggevisst en viel het oog van de grote visserijmultinationals op de Atlantische tonijnbestanden. "Als gevolg hiervan explodeerde de capaciteit van de industriële visserijvloot, die achter de blauwvintonijnen aan jaagden. Er ontstond bovendien een bloeiende internationale zwarte markt voor tonijn, met een welig tierende illegale visserij op de Middellandse Zee."

Tonijn in de Noordzee

Nu even naar de Noordzee. Het afgelopen jaar spoelden er enkele dode blauwvintonijnen aan in Zeeland. Volgens Adolf zijn deze tonijnen niet per definitie dwaalgasten. "Tot in de jaren zeventig

kwam de blauwvin gewoon voor in de Noordzee. Ik heb Nederlandse haringvisserij gesproken over hun ervaringen uit de jaren vijftig en zestig. Die deden een paar haringen aan een kromgebogen kachelpook met daaraan een sterke lijn en een boei en gooiden die in zee. Daar ging

aangespoelde tonijnen in Zeeland echt niet de enige zijn.

Afgelopen herfst bleek dat ook. In het kader van een gezamenlijk project van het Wereld Natuur Fonds en onderzoekers uit Zweden en Denemarken gingen sportvis-

"Dankzij de warmbloedigheid kunnen blauwvinnen snelheden tot boven de 70 kilometer per uur bereiken."

dan vervolgens een tonijn aan hangen. Tonijnen waren in Nederland niet echt populair omdat het vlees snel bederft. Ze verkochten die vissen op volle zee aan collega's uit Noorwegen, Denemarken en Zweden." Adolf is ervan overtuigd dat die

sers gericht op zoek naar tonijnen. En die werden gevangen ook. De dieren werden voorzien van een satelliettag en weer losgelaten. De tags blijven maximaal een jaar aan de vis hangen, waarna ze komen bovendrijven en kunnen worden uitgelezen. Het idee is dat zo gebieden in beeld komen die belangrijk zijn om de blauwvin te kunnen beschermen. "Wanneer en waar de blauwvintonijn exact in de Noordzee verschijnt ... Adolf durft er geen harde uitspraken over te doen. "Vermoedelijk in het voorjaar. Het hangt ook af van het migratiepatroon. Wat ik wel zeker weet is dat ze heel vaak in de buurt van grote scholen haring zwemmen. Het is een echte roofvis. Naast haring eten ze sardines of andere tonijntjes, als die maar klein genoeg zijn."

Door het opmerkelijke populatieherstel wordt er ook weer door sportvisserij op blauwvintonijn gevist.

Kwetsbaar herstel

Ten opzichte van bijvoorbeeld haaien - veel haaiensoorten zijn inmiddels ernstig bedreigd - hebben tonijnen één groot voordeel. Ze leggen enorme hoeveelheden eitjes, waar haaien eierlevendbarend of levendbarend zijn en hooguit enkele tientallen nakomelingen produceren. Daarbij doen haaien er lang over om geslachtsrijp te worden. Blauwvinnen kunnen zich dus snel vermenigvuldigen en dat is precies wat er sinds de vangstbeperkingen in het afgelopen decennium is gebeurd.

Aan 'onze' kant van de Atlantische Oceaan is het The International Commission for the Conservation of Atlantic Tuna (ICCAT) die over de vangstquota van de blauwvin gaat. Afgelopen november kwam de ICCAT bijeen in het Marokkaanse Marrakech. Er was dus goed nieuws te bespreken want de negatieve spiraal van de blauwvin was omgebogen in een forse lijn omhoog.

Steven Adolf was er bij in Marrakech. "Het goede nieuws was dat de populatie zo spectaculair is verbeterd, dat het gevaar van tien jaar geleden geweken was. Maar dat wisten we eigenlijk al." ◆

Hij was meer geïnteresseerd in wat de ICCAT daarmee ging doen. Je hoeft geen raketgeleerde te zijn om te bedenken dat de visserij na jaren krimp handenwrijvend naar de toegenomen tonijnbestanden keek. "Het enthousiasme bij de vissers was groot. Die willen graag op die vis vissen." En daarmee ontstaat meteen een nieuw gevaar. "De vissers zeggen 'wij hebben meegewerkt aan het herstel van de soort, daar willen we nu graag voor beloond worden'. Met als gevolg grote druk om maximaal op tonijn te gaan vissen." En er is nog tweede complicatie. "Er zijn inmiddels een hele hoop nieuwe kapers op de kust gekomen. Nieuwe visserijen in verschillende landen zoals Turkije, diverse landen in Noord-Afrika en de Canarische Eilanden. Daardoor wordt de druk nog groter om de quota verder op te schroeven."

Het heeft ertoe geleid dat daar in Marrakech de vangstquota fors zijn opgevoerd. "Het komt erop neer dat de vangst vergeleken met vijf jaar geleden in drie jaar wordt verdriedubbeld; tot 36.000 ton in 2020."

Is dat dan te hoog? "Moeilijk te zeggen. De wetenschappelijke commissie van de ICCAT kwam met erg onduidelijke adviezen. Het bestand zou hoog zijn,

maar de precieze omvang konden ze niet aangeven. Het zijn modellen. Die geven nog geen zekerheid, het blijven schattingen. Met voorzichtig visserijbeleid heeft het in ieder geval niet veel te maken."

Daar komt nog bij dat alle partijen die belang hebben bij de tonijn met de wetenschap schermen om hun belangen te verdedigen, dat gebeurt zowel aan de groene kant als in de visserijsector.

"Het probleem is dus dat de wetenschap veel minder zekerheid kan verschaffen dan je zou denken. Dat mag je van de wetenschap ook niet verwachten. Maar iedereen pakt die resultaten uit de modellen die ze het beste uitkomt."

Feit is wel dat de huidige quota de hoogste zijn ooit, maar dat zegt volgens Adolf ook niet alles omdat het de eerste keer is dat er ruimere quota zijn afgesproken.

Politieke agenda

Steven Adolf vindt dit slecht nieuws.

"Er wordt volgens mij te enthousiast naar de netten gegrepen. De blauwvintonijn is door een diep dal gegaan. Dan is het beter om een veilige, terughoudende aanpak te kiezen. Die verdriedubbeling is moeilijk als voorzichtig te beschrijven. Er zijn gigantische belangen mee gemoeid. Ik denk dat economische factoren de

overhand hebben gekregen. De roep om terughoudendheid is ondergesneeuwd." Daarmee blijft de blauwvintonijn als een van de grootste vissen van Europa een belangrijk thema op de politieke agenda. Ook in Nederland is hierin een speler van groeiend belang. Niet zozeer in de internationale blauwvinwereld, maar wel als het aankomt op andere tonijnsoorten kent Nederland een stevige handel en een groeiende visserij.

Nederland is bijvoorbeeld de uitvalsbasis van Parlevliet & Van der Plas (P&P), een van de grootste visserijbedrijven van Europa. P&P kocht in 2016 de Bretonse Compagnie Francaise du Thon Océanique. Dat is het grootste tonijnbedrijf van Frankrijk met een tonijnvloot die meespeelt op wereldniveau. "Dat geeft een bepaalde verantwoordelijkheid. Blauwvintonijn is daarbij toch een iconische soort, die staat voor een beleid met een bredere betekenis.

Bewezen is in ieder geval dat de populatie van de blauwvintonijn met maatregelen positief te beïnvloeden is. Het Nederlandse ministerie van Landbouw en Visserij lijkt dit te beseffen "Als we erin slagen de stand blijvend goed te beheren is, moet het voor de rest ook wel lukken." Steven Adolf zal het allemaal van nabij blijven volgen. ■

Vooraf in Japan worden enorme bedragen voor blauwvintonijn neergelegd.

